Палке, грізне, бунтарське серце (за романом І. С. Тургенєва «Батьки і діти»)

Пред ним преклониться

не стыдно...

М. Некрасов

Життя І. С. Тургенєва, визначного російського письменника, проходило у найнасиченішу епоху Росії. Саме в цей період, на початку шістдесятих років XIX століття, у Росії зароджувався новий тип борця — різночинця-демократа, людини діла, що поривається до боротьби в ім'я зміни суспільного ладу Росії. Образ, який втілив у собі всі ці риси, створив І. С. Тургенєв у своєму романі «Батьки і діти».

У головному герої — Базарові — Тургенєвим багато чого помічено історично точно. Базаров розумний — це характерна риса різночинця-демократа. Він освічений у галузі медицини, хімії, фізики, анатомії, зоології. Освіченість Базарова багато в чому революційна. Базаров намагається усе підпорядкувати праці. Навіть природу він розуміє по-своєму. Вона для нього не об'єкт споглядання, а майстерня.

Боротьба без праці, як і праця без боротьби, не представляється Базарову. Людина повинна пишатися своєю працею. «Мій дід землю орав», — говорить Євгеній, не соромлячись, а, навпаки, пишаючись своїм плебейським походженням. Усе, чим живе Базаров, чим дихає і над чим міркує, — усе це дали йому боротьба, праця, земля, на якій народився Євгеній, народ, що його виховав.

Ідейна переконаність Базарова, його пристрасть борця і бунтарська натура багато в чому перевіряється в полеміці головного героя з представником реакційного табору «батьків», захисником основ дворянсько-кріпосницького ладу Павлом Петровичем Кірсановим. Він «нігіліст», — так назвав Базарова Аркадій. Саме це слово збудило непримиренну суперечку між старим і новим, між «батьками» і «дітьми». Кірсанов побачив у «нігілісті» ворога, причому небезпечного. Кірсанов тільки чекає момент, щоб накинутися на Євгенія. Але Базаров спокійний. Його промова рішуча, фрази точні і переконливі. Небагатослівний Базаров перемагає «батьків» своєю передовою ідеологією, своїм талантом вести полеміку, показуючи супротивнику у своїй промові таку твердість і рішучість, яка властива лише тому, хто дерзає і мислить.

Базаров намагається знайти у своїй боротьбі однодумця. Він хоче свої думки передати Аркадію, проте розуміє, що його друг — «пташеня», у котрого вже занадто глибоко пустила коріння ідеологія «батьків». Проте наївність друга не дуже пригнічує Базарова. Базаров — людина думки. Він завжди упевнений у своїх силах, у своїй правоті, у силі своїх доказів. Базаров не просто заперечує, він ще бачить у своєму запереченні засіб боротьби, і засіб вірний.

Характерне відношення Базарова до народу. Для нього народ не тільки сіяч і хранитель землі, а ще і творець усіх багатств, якими володіє людство. Народ для Євгенія — друг. «Ну, що, приятель, заждався мене...» — ласкаво звертається Базаров до селянина. Хоча селяни вважають Базарова диваком, він усе ж для них «свій». Базаров народився на землі, що випестована руками селян. Може, від нього, від свого народу й одержав у

спадщину Євгеній палке, бунтарське серце.

Базаров — люблячий син. Батьки теж дуже люблять Євгенія, він у них єдиний. Батьки героя набожні. Проте, заперечуючи релігію взагалі, Базаров шанує віру в Бога своїх батьків. Батьки, мати особливо — найсвятіше для людини. Тому Євгеній любить і шанує своїх батьків. І в цьому — приклад багатьом нашим сучасникам.

Своєрідне відношення Базарова до жінки. «Базаров при всьому своєму нігілізмі любив гарненьких жінок, але кохання, наслідуючи своїм принципам, заперечував». «Нісенітниця і хвороба» — от що таке кохання в розумінні Базарова. Проте Одинцову Базаров покохав палко. І покохав тому, що в ній побачив ідеал жінки, ідеал особистості, що мислить неординарно. Базаров зрозумів, що він не один. Виходить, дійсно, є в Росії люди, честь і правда, боротьба і праця для яких — головне в житті.

Мрія Базарова збулася. І ми — живі свідки цього. Ми живемо в суспільстві, де, як мріяв Базаров, будуть панувати демократія, рівноправність, щастя і праця. Образ Базарова має величезну моральну силу: у ньому ми бачимо ствердження ідей справедливості і добра.

І здається, що Євгеній Базаров буде для молоді прикладом беззавітного служіння своєму народові і Батьківщині.